

MICHAŁ J. MIKOŚ

Uniwersytet Wisconsin–Milwaukee
Stany Zjednoczone

GŁÓWNE OŚRODKI POLONISTYCZNE W AMERYCE PÓŁNOCNEJ

REFERAT TEN JEST UZUPEŁNIENIEM MOICH WCZEŚNIEJSZYCH PRAC NA TEMAT STANU polonistyki w Ameryce Północnej¹. Stanowiły one rys historyczny zagadnienia, przypominały nazwiska profesorów, badaczy i tłumaczy literatury polskiej, przynosiły też bibliografię przekładów z literatury polskiej na język angielski. Sięgając raz jeszcze do tej problematyki, warto zwrócić szczególną uwagę na te ośrodki polonistyczne, które odegrały w ciągu stulecia ważną rolę w propagowaniu polskiego języka, literatury i kultury w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie. Wypada więc zacząć od skrótovej prezentacji dwunastu uczelni powszechnie uznawanych za szczególnie zasłużone w tym dziele, a następnie zanalizować specyficzne warunki, które doprowadziły do powstania i utrzymania się tych akademickich placówek za granicą.

UNIwersytet HARVARDa (HARVARD UNIVERSITY)

Pierwszego października 1896 roku, Leon Wiener (1862–1939), emigrant z Białegostoku, student medycyny w Warszawie i inżynierii w Berlinie, został zaangażowany na Harvardzie jako pierwszy tytułarny profesor slawistyki. To od niego rozpoczęło się nauczanie rosyjskiego, polskiego, czeskiego, serbochorwackiego i staro-cerkiewno-słowiańskiego na kontynencie amerykańskim. Wiener pracował do roku 1930, a jego następcą został Samuel Hazzard Cross (1891–1946), który w roku 1928 rozpoczął wykłady z języków i literatur słowiańskich, tworząc w parę lat później (1933) odrębny program slawistyczny. Od 1940 do 1944 roku, literaturę polską i rosyjską wykładał na Harvardzie Waclaw

¹ Zob. M.J. Mikoś, *Zarys historii polonistyki w Ameryce Północnej*, oprac. M. Smrecznik, wstęp B. Szalasta-Rogowska, posł. W. Hajduk-Gawron, Katowice: Uniwersytet Śląski, Szkoła Języka i Kultury Polskiej, Katedra Międzynarodowych Studiów Polskich, 2012.

Lednicki (1891–1967). Po przedwczesnej śmierci Crossa, Katedrę Języków i Literatur Słowiańskich (Chair of Slavic Languages and Literature) jego imienia przejął Roman Jakobson (1896–1982), kierując nią do roku 1967. Student Jakobsona, Horace C. Lunt (1918–2010), przejął wykłady z językoznawstwa słowiańskiego, prowadząc te zajęcia w latach 1949–1989. W roku 1950 nauczanie literatury polskiej rozpoczął Wiktor Weintraub (1908–1988) – autor książek *The Poetry of Adam Mickiewicz (Poezja Adama Mickiewicza, 1954)*, *Literature as Prophecy (Literatura jako prorocstwo, 1959)*, *Profecja i profesura: Mickiewicz, Michelet i Quineau (1975)*, i zbioru prac *Od Reja do Boya (1977)*. Weintraub formalnie objął Katedrę Studiów Polskich im. Alfreda Jurzykowskiego (Chair of Polish Studies), ufundowaną w 1971 roku, kierując nią do roku 1978. Jego następcą został w roku 1981 Stanisław Barańczak, poeta, tłumacz i krytyk literacki, a po przejściu Barańczaka na emeryturę wykłady z romantyzmu objął George G. Grabowicz. Od 2002 roku Joanna Niżyńska wykładała tu literaturę polską (obecnie na Uniwersytecie Indiana), zaś Anna Barańczak prowadzi kursy z języka polskiego. W studiach polonistycznych na Harvardzie zaznaczyli też swoją obecność Metchie J.E. Budka, Andreas Schoenle, Andrew Kahn i Edyta Bojanowska.

UNIwersYTET KALIFORNIJSKI W BERKELEY
(UNIVERSITY OF CALIFORNIA AT BERKELEY)

Student Leona Wienera, George Noyes (1873–1952), podjął w roku 1901 pracę na Uniwersytecie Kalifornijskim w Berkeley, rozpoczynając wprawdzie nauczanie języka rosyjskiego, a następnie języka polskiego i literatury. Noyes stworzył duży zespół współpracowników, do którego należeli Florence Noyes, Josephine Brown, Dorris Durst, Hazel Havermale, Watson Kirkconnell, Jewel Parish, Marjorie Peacock, Dorothea Radin, Dorothy Todd i Benjamin Boodbury. Pod jego kierunkiem zespół ten, w różnych składach, przełożył utwory Kochanowskiego, Mickiewicza, Słowackiego, Krasińskiego, Fredry i Wyspiańskiego. Watson Kirkconnell osobno wydał własny przekład *Pana Tadeusza* oraz antologię *A Golden Treasury of Polish Lyrics (Złoty skarbiec polskiej liryki)*. W latach 1944–1962 wspomniany już Lednicki (1891–1967) prowadził tu wykłady z literatury i kultury polskiej, ogłaszając prace o związkach literackich i kulturalnych polsko-rosyjskich. Inny profesor, Francis Whitfield (1916–1996), jeden z założycieli Wydziału Literatur i Języków Słowiańskich w Berkeley, prowadził w latach 1948–1986 zajęcia z języka, literatury i kultury polskiej. Był też współautorem *Słownika Fundacji Kościuszkowskiej (1959–1961)*. Z kolei Allan Timberlake prowadził do roku 2008 wykłady z językoznawstwa słowiańskiego, a wśród innych wykładowców na tym uniwersytecie znaleźli się: Jerzy R. Krzyżanowski, Christopher Kasperek, Michał K. Pawlikowski, Sabine Stoll, Robert Wessling i Mariusz Wróblewski. W roku 1961 Czesław Miłosz rozpoczął pracę w Berkeley,

wykładając literaturę rosyjską i polską, a także prowadząc seminarium z problematyki tłumaczeń. Jego następcą od roku 1978 został David Frick, literaturoznawca i historyk, oraz lektorka Katarzyna Zacha.

UNIwersytet COLUMBIA (COLUMBIA UNIVERSITY)

Nauka polskiego na Uniwersytecie Columbia datuje się od roku 1905. W roku 1915 Profesor John Prince założył tu Wydział Języków Słowiańskich (Department of Slavic Languages). Od 1918 roku, najpierw M.K. Straszewicz, a następnie dr Albert Morawski-Nawench, przyjaciel Reymonta, wykładali język polski. W roku 1925 Arthur P. Coleman, jako pierwszy Amerykanin niesłowiańskiego pochodzenia, otrzymał doktorat ze slawistyki, zaś w 1928 został mianowany wykładowcą Columbii, poświęcając się nauczaniu języka polskiego, tłumaczeniom oraz prowadzeniu spisów zajęć z języka polskiego na uniwersytetach amerykańskich. Zajęcia te prowadził do roku 1948, rezygnując ze stanowiska w proteście przeciwko nominowaniu Manfreda Kridla, rekomendowanego przez Czesława Miłozsa, wówczas *attaché* kulturalnego rządu polskiego, na nowo utworzoną Katedrę Polonistyki im. Adama Mickiewicza (Chair of Polish Studies). Kridl wykładał na Columbii do roku 1956, jednakże po jego śmierci (1957) katedra została zamknięta. Zajęcia na Wydziale Języków i Literatur Słowiańskich (Department of Slavic Languages and Literatures) prowadzili odtąd Stanislaus Sobieniowski, Robert A. Maguire, od 1959 do 1995 Harold Segel, Anna Frajlich-Zajac (od 1982 do chwili obecnej), a także Janusz Głowacki, David Goldfarb (1998–2007), Maria Dzieduszycka, Krystyna Olszer, Ross F. Ufberg i Thomas Starky.

UNIwersytet WISCONSIN (UNIVERSITY OF WISCONSIN)

W roku 1935 dzięki staraniom polonii amerykańskiej i jej przedstawicieli, Kongres Stanu Wisconsin zatwierdził utworzenie na Uniwersytecie Wisconsin-Madison pierwszego Wydziału Polonistyki w Ameryce (Department of Polish Studies, przemianowanego w 1942 roku na Wydział Slawistyki – Department of Slavic Studies). Zajęcia rozpoczęły się w roku następnym, a pierwszymi wykładowcami byli znani językoznawcy: Jerzy Kuryłowicz i Witold Doroszewski. W latach 1937–1939 pracował tu Józef A. Birkenmajer, a po nim, przez długi okres (1939–1978), Edmund Zawacki. Wilnianin Zbigniew Folejewski przebywał na uniwersytecie w Madison od 1951 do 1965, z przerwami na wyjazdy do innych uczelni amerykańskich. Zajęcia prowadzili tu także Xenia Gąsiorowska, Lawrence L. Thomas i Lillian Vallee, a od roku 1982 do chwili obecnej Halina Filipowicz oraz Ewa Miernowska. Na Uniwersytecie Wisconsin-Milwaukee dr Marie Królówna z Uniwersytetu Jagiellońskiego uczyła języka polskiego od 1932 do 1934, a po niej Szymon S. Deptuła prowadził zajęcia z języka, literatury

i kultury do roku 1971. W następnym okresie zajęcia prowadzili Tadeusz Napiórkowski i Otto Heit, a od roku 1978 Michał J. Mikoś.

UNIwersytet YALE (YALE UNIVERSITY)

Tu w 1946 roku William Clyde DeVane zaangażował René Welleka, wybitnego teoretyka i historyka literatury, na stanowisko profesora slawistyki i literatury porównawczej. W roku 1948 René Wellek został kierownikiem katedry. Wkrótce potem inni sławiści, jak Alexander Schenker, Victor Erlich czy Edward Stankiewicz rozpoczęli własne badania i nauczanie. W latach 1980–2012 Thomas Venclova, poeta, tłumacz, eseista, wykładał literatury słowiańskie, także literaturę polską. Wykładowca z tego okresu to również Nike V. Agman. Obecnie zajęcia polonistyczne prowadzi Krystyna Iłakowicz, wspierana przez historyków, Timothy Snydera i Marci Shore.

UNIwersytet MICHIGAN W ANN ARBOR (UNIVERSITY OF MICHIGAN, ANN ARBOR)

Tadeusz Mitana z Uniwersytetu Jagiellońskiego wykładał tu język polski w latach 1926–1931, a później w Alliance College (1932–1943) i Wilkes College (1947–1951). Stało się to możliwe dzięki funduszom Polskiej Rady Pomocy (The Polish Welfare Council of America). Ale Wydział Języków Słowiańskich i Literatury (Department of Slavic Languages and Literature) został utworzony dopiero w roku 1952. Zajęcia prowadzili kolejno: David J. Welsh (1961–1983), od 1960 do 1962 roku Jerzy R. Krzyżanowski, a następnie Andreas Schoenle (1995–2005) i Bogdana Carpenter (1983–2008). Od 2007 roku wykładowcami są: Benjamin Paloff oraz Piotr Westwalewicz i Ewa Małachowska-Pasek.

UNIwersytet INDIANA (INDIANA UNIVERSITY)

Program Studiów Slawistycznych powstał na Uniwersytecie Indiana w 1947 roku w oparciu o porozumienie uczelni z siłami zbrojnymi Stanów Zjednoczonych, by nauczać, także na potrzeby resortu, języka rosyjskiego i innych języków słowiańskich. Program języka rosyjskiego w Szkole Letniej zainaugurowano w 1950 roku, a w latach 1959–1968 był realizowany na uniwersytecie. W 1958 roku przemianowano go na Wydział Języków i Literatur Słowiańskich (Department of Slavic Languages and Literatures). To tu Samuel Fiszman (1914–1999), autor *The Polish Renaissance in its European Context (Polski renesans w kontekście europejskim, 1988)* i *Constitution and Reform in Eighteenth Century Poland (Konstytucja i reforma w osiemnastowiecznej Polsce, 1997)*, rozpoczął pracę (1970), wykładając literaturę polską aż do przejścia na emeryturę w 1985 roku. Timothy Wiles, dyrektor Centrum Studiów Polskich (The Polish Studies Center) w latach 1983–86 i 1991–99, ogłosił *The Theater Event: Modern Theories of Performance*

(*Wydarzenie teatralne: współczesne teorie przedstawienia*, 1980), a pod jego redakcją ukazała się *Poland Between the Wars (Polska międzywojenna)*, 1989). Inny pracownik uczelni, William B. Edgerton, był jednym z redaktorów *Columbia Dictionary of Modern European Literature (Słownika współczesnej literatury europejskiej)*, 1980). Ronald F. Feldstein, autor *A Concise Polish Grammar (Zwięzłej gramatyki polskiej)*, 2001), wykładał językoznawstwo słowiańskie i język polski od 1973 roku. Aleksander Fiut wykładał literaturę polską od 1984 do 1986 roku, a po nim Bożena Shallcross od 1994 do 2001 roku, prowadząc także The Polish Studies Center w latach 1999–2001. Zajęcia na Wydziale prowadzili też: Tatiana Sklanczenko, Lee A. Becker, Chris Howard, Elizabeth Lee Roby, Mira Rosenthal, Mary E. Solt i Katarzyna Rydel-Johnson. W 2005 roku Justyna Beinek objęła zajęcia z języka polskiego, literatury i kultury.

UNIwersytet Stanowy Ohio (OHIO STATE UNIVERSITY)

Wydział Słowiańskich i Wschodnioeuropejskich Języków i Literatur (Department of Slavic and East European Languages and Literatures) powstał tu w 1962 roku. Jego założycielem i długoletnim kierownikiem (1962–72, 1978–84) był Leon Twarog (1919–2005). Był on także twórcą i pierwszym dyrektorem (1965–87) Centrum Studiów Słowiańskich i Wschodnioeuropejskich (the Center for Slavic and East European Studies). Fundusze na nauczanie języków słowiańskich, głównie rosyjskiego, pochodziły z Ustawy Obrony Narodowej o Szkolnictwie (National Defense Education Act, 1958), której celem było, po wystrzeleniu sputnika (4 października 1957), zapewnienie finansowego wsparcia dla amerykańskich uczelni, szczególnie w dziedzinie nauk ścisłych i nauczania języków obcych. Twarog był organizatorem TAMBSPI (Teacher-Assisted, Mastery-Based, Self-Paced Instruction programs, czyli: Lektorski program samodzielnego nauczania), w tym także języka polskiego. Jerzy R. Krzyżanowski, pisarz i wykładowca, uczył polskiej literatury i języka od 1967 do 1992 roku. Charles Morley, Halina Stephan, Angela Britlinger, Sara Dickinson, Daniel E. Collins i Eugene Linowski prowadzili zajęcia z języka polskiego, literatury i kultury.

UNIwersytet w Chicago (UNIVERSITY OF CHICAGO)

Wydział Sławistyki (Department of Slavic Studies) na Uniwersytecie w Chicago powstał w 1961 roku. Zajęcia z językoznawstwa i języka polskiego prowadzili tu Zbigniew Gołąb (1962–1993) i Janina Gołąb. Tymon Terlecki, eseista i teatrolog, wykładał teorię literatury i teatru w latach 1964–1972. Samuel Sandler rozpoczął pracę w 1970 roku, Joanna Kurowska-Młynarczyk w 1997. Tamara Trojanowska prowadziła polski program w latach 1995–1998, a następnie Bożena Shallcross (od 2001 roku) oraz Kinga Kosmala.

**UNIWERSYTET ILLINOIS W CHICAGO
(UNIVERSITY OF ILLINOIS AT CHICAGO)**

W roku 1968 Nicholas Moravcevic zorganizował Wydział Sławistyki (Department of Slavic Studies) i pełnił obowiązki kierownika katedry do roku 1981. Dzięki poparciu Alojzego Mazewskiego i Związku Narodowego Polski (Polish National Alliance) na wydziale otworzono studia magisterskie i doktoranckie. Zajęcia prowadzili początkowo Frank Mocha, Andrzej Cieński i Wanda Sorgente, a także Samuel Sandler w latach 1970–1972. W następnych latach, pod kierownictwem Alexa Kurczaby (1979–2012), polonistyka rozrosła się do największego programu w Ameryce Północnej: np. w roku akademickim 1999/2000 na zajęcia z języka, literatury, historii, kultury i filmu zapisało się 460 studentów. Z inicjatywy Alexa Kurczaby zapraszano jako *visiting professors* szereg wykładowców z Polski, którzy jako stypendyści Fundacji Kościuszkowskiej (program: Kościuszko Foundation Teaching Fellows) prowadzili zajęcia od 1997 do 2005 roku; byli to Andrzej Waško, Wiesław Krajka, Maciej Urbanowski, Piotr Wilczek (który wykładał także w Rice University i University of Chicago), Krzysztof Koehler, Artur Grabowski i Dariusz Skórczewski. Tymoteusz Karpowicz (1921–2005), poeta i dramaturg, wykładał na UIC w latach 1978–1993. Z Wydziałem związani też byli lub są: Irene Zaluski, Thomas H. Hoisington, Małgorzata Pruska-Carroll, Olga Nedeljko, Maria Zadencka, Anna Gąsienica-Byrcyn, Michał Markowski (od roku 2010) i Karen Underhill.

UNIWERSYTET W TORONTO (UNIVERSITY OF TORONTO)

Grant przyznany w roku 1949 przez Fundację Rockefellera (Rockefeller Foundation) pozwolił na utworzenie tu Wydziału Sławistyki (Department of Slavic Studies), z programem magisterskim od 1951 roku i doktoranckim od 1962 roku, największego wydziału w Kanadzie. Pierwszą profesorką na miejscowej polonistycie była Danuta Bieńkowska (1962–1974). Po jej tragicznej śmierci zajęcia prowadził krótko Richard Lourie, a po nim, do roku 1998, Louis Iribarne i Hanka Markowicz. W 1998 roku Tamara Trojanowska przejęła program polonistyki, a oprócz niej zajęcia prowadzili: Barbara Sharratt, Olga Ponichtera, Agnieszka Polakowska i Artur Płaczkiwicz. Wydział gościł także szereg naukowców z Polski: w latach 2000–2005 wykładały tutaj: Aleksandra Niewiara, Bożena Szałasta-Rogowska i Jolanta Tambor, a od 2005 do 2010 Anna Seretny, Agnieszka Karolczuk, Katarzyna Kaszenn oraz Piotr Kajak.

**UNIWERSYTET KOLUMBII BRYTYJSKIEJ
(UNIVERSITY OF BRITISH COLUMBIA)**

Studia polonistyczne zapoczątkował tu w roku 1962 Bogdan Czaykowski (1932–2007), poeta i tłumacz, kontynuując pracę do roku 1997, w tym od 1974 roku

jako kierownik Wydziału Sławistyki (Department of Slavic Studies, w sumie przez 14 lat). W 1965 dołączył jego przyjaciel, poeta Andrzej Busza, a potem (do 1976) Zbigniew Folejewski, a także Peter Petro. Obecnie polonistykę prowadzi Bożena Karwowska (od 1987), wspomagana przez Helenę Kudzię i asystentów.

* * *

Już na podstawie tych krótkich opisów można kusić się o odpowiedź na pytanie, jakie warunki i okoliczności przyczyniły się do powstawania i funkcjonowania programów polskich na uczelniach amerykańskich i kanadyjskich. Na pierwszym miejscu należy wymienić rolę władz tych uniwersytetów, które podjęły decyzję otworzenia wydziałów sławistycznych. Należą do nich przede wszystkim Harvard, Berkeley i Columbia, a także Yale, Chicago i British Columbia. To głównie w tych instytucjach dostrzeżono, że studia sławistyczne powinny znaleźć miejsce w intelektualnym profilu uczelni i być dostępne dla studentów. W konsekwencji tej decyzji władze uniwersyteckie zobowiązywały się do wspierania wydziałów sławistyki, angażując profesorów i lektorów.

Drugim ważnym elementem tego procesu była rola Polonii. Od roku 1866 szkolnictwo w Ameryce Północnej, dzięki olbrzymim wysiłkom polskiego kościoła i społeczeństwa, podtrzymywało kontakt dzieci i młodzieży z językiem, religią i narodowym dziedzictwem kulturowym przodków. Emigranci polskiego pochodzenia, świadomi znaczenia nauki w wychowywaniu młodzieży, zaczęli stopniowo robić użytek ze swej siły politycznej do wywierania nacisku na władze stanowe i prywatne uczelnie. I tak zajęcia prowadzone na Uniwersytecie Michigan w latach 20. minionego wieku były finansowane przez The Polish Welfare Council of America, podobnie było na Uniwersytecie Wisconsin w Milwaukee w latach 30. czy Uniwersytecie Illinois w Chicago w latach 60., gdzie studia polonistyczne były finansowane przez Polish National Alliance z Chicago. Już w roku 1936, po uchwaleniu specjalnej ustawy przez stanowy parlament w Wisconsin, utworzono pierwszy Wydział Polonistyki w Stanach Zjednoczonych. Kiedy w latach 70. dziekan Uniwersytetu Wisconsin w Milwaukee postanowił zlikwidować zajęcia polonistyczne, lokalna społeczność i jej posłowie zaprotestowali stanowczo i skutecznie. Co więcej, w efekcie ich starań parlament stanowy ufundował dwa nowe etaty dla wykładowców języka polskiego i literatury oraz historii. Także dzięki ofiarności polskich emigrantów i hojności ich przedstawicieli utrzymywano przez wiele lat St. Mary's College w Orchard Lake i Alliance College, oraz ufundowano katedry imienia Alfreda Jurzykowskiego na Harvardzie i ostatnio Stefana i Lucy Hejny na Uniwersytecie Illinois w Chicago.

Trzecim elementem niezbędnym do utrzymania polonistyki na poziomie uniwersyteckim był współdziałanie profesorów i wykładowców w studiach sławistycznych,

szczególne ich ścisła łączność z rusycystyką. W większości programów, o jakich była mowa, polonistyka paradoksalnie zyskiwała na znaczeniu, gdy sprawy Rosji stawały w centrum debaty publicznej. Tak było w okresie „zimnej wojny” czy też po wystrzeleniu pierwszego sputnika. Fundusze płynęły początkowo z budżetu sił zbrojnych Stanów Zjednoczonych, szczególnie z budżetu Lotnictwa Wojskowego, np. na nauczanie rosyjskiego i innych języków słowiańskich, jak to miało miejsce na Uniwersytecie Indiana. National Defense Education Act z roku 1958 wspierał hojnie wiele instytucji, szczególnie Ohio State University i inne stanowe uczelnie, zwłaszcza w dziedzinie języków obcych. Pomocne w tworzeniu wydziałów slawistycznych były także fundacje, np. Rockefeller Foundation, której donacja pozwoliła na otwarcie Wydziału Sławistyki na Uniwersytecie w Toronto. Wykorzystując pomyślną koniunkturę i fundusze, wiele uczelni angażowało naukowców i otwierało wydziały slawistyki.

Wraz z rozwojem filologii słowiańskich rosły także programy poświęcone Europie Wschodniej i Środkowej na wydziałach historii, gospodarki i nauk politycznych. Stopniowo kierunki te zaczęły się łączyć w międzywydziałowe ośrodki, takie jak np.: CREECA (Centrum Studiów nad Rosją, Wschodnią Europą i Azją Centralną – Center for Russia, East Europe, and Central Asia) na Uniwersytecie Wisconsin, CREES (Centrum Studiów Rosyjskich, Wschodnioeuropejskich i Euroazjatyckich – Center for Russian, East European, and Eurasian Studies) na Uniwersytecie Michigan, Instytut Harrimana zajmujący tematyką rosyjską, euroazjatycką i wschodnioeuropejską (Harriman Institute: Russian, Eurasian, and Eastern European Studies) oraz Centrum studiów nad Wschodniośrodkową Europą (East Central European Center) na Uniwersytecie Columbia lub Centrum Studiów Sławistycznych i Wschodnioeuropejskich (Center for Slavic and East European Studies) na Uniwersytecie Ohio. Północnoamerykańscy slawiści, zrzeszeni w większych akademickich organizacjach, zapewniali sobie mocniejszą pozycję na uczelni, a w wielu wypadkach potrafili przetrzymać trudniejsze okresy.

Najbardziej żarliwymi propagatorami polonistycznych programów w Ameryce Północnej okazali się polscy profesorowie przybyli z kraju i osiadli w Stanach. To oni, począwszy od Leona Wienera, kładli podwaliny miejscowych studiów polonistycznych. Tytułem przykładu należy wymienić Szymona Deptułę i Witolda Doroszewskiego na Uniwersytecie Wisconsin, Wacława Lednickiego w Berkeley, Manfreda Kridla na Columbii, Edwarda Stankiewicza w Yale, Wiktora Weintrauba w Harvardzie, Czesława Miłosza w Berkeley, Zbigniewa Gołęba w Chicago, Danutę Bieńkowską w Toronto, Bogdana Czaykowskiego na Uniwersytecie British Columbia, Samuela Fiszmana w Indianie i wielu innych. Dodać do tej listy trzeba uczonych i pisarzy, którzy prowadzili zajęcia w Ameryce okresowo, jak np. Maria Kuncewiczowa, Julian Krzyżanowski czy Zbigniew Folejewski.

Wspierali ich w tych działaniach północnoamerykańscy profesorowie, poczynając od George'a Noyesa i jego kalifornijskiego zespołu, a w latach późniejszych Francis Whitfielda. Polonistyką na Columbii kierował przez wiele lat Arthur Coleman. W Wisconsin wielkie zasługi położył Edmund Zawacki, w Michigan David Welsh, w Ohio Leon Twarog, a na Uniwersytecie Illinois w Chicago Alex Kurczaba. Trudno też nie wspomnieć slawistów, którzy udzielali poparcia polonistyce, takich chociażby, jak: Samuel Cross i Horace Lunt na Harvardzie, John Prince na Columbii lub Nicholas Moravcevic na Uniwersytecie Illinois w Chicago.

Polonistyka w Ameryce Północnej zaznaczyła swą obecność i przetrwała do dziś dzięki świątym władzom uczelni, które doceniały rolę studiów slawistycznych, poświęceniu polskich emigrantów i ich organizacji, więzi z bratnimi wydziałami oraz wysiłkom krajowych i amerykańskich polonistów. Byłoby rzeczą wskazaną prześledzić, jak przedstawia się historia polonistyki w innych krajach poza granicami Polski i do jakiego stopnia pokrywa się z doświadczeniami polonistyki północnoamerykańskiej.

MAJOR DEPARTMENTS OF POLISH PHILOLOGY
IN THE UNITED STATES AND CANADA

This paper presents a historical overview of twelve major programs of Polish philology which played a key role in propagating Polish language, literature, and culture in the United States and Canada from their beginnings until the present. It lists the names of faculty members and their major contributions towards sustaining Polish studies. It analyzes specific conditions that allowed these outposts to flourish, as they found solid support from university administrators, Polish emigrant communities, and Polish-born and American scholars. The author postulates that this model of reviewing Polish programs be used in recording the histories of Polish philology centers in other countries.

Keywords: Polish philology, Polish departments, United States, Canada

prof. Michał J. Mikoś – profesor i kierownik Wydziału Języków i Literatur Obcych Uniwersytetu Wisconsin–Milwaukee. Autor przeszło 70 artykułów z literatury polskiej, językoznawstwa i kartografii oraz pierwszego program komputerowego do nauczania języka polskiego. Napisał 14 książek, m.in.: *Early Maps of Poland (1508–1772) in the American Geographical Collection* (Milwaukee 1982), *W pogoni za Sienkiewiczem* (Warszawa 1994), *Zarys historii polonistyki w Ameryce Północnej* (Katowice 2012) oraz sześciotomową anglojęzyczną historię i antologię literatury polskiej od jej początków do roku 2000. Laureat nagrody polskiego PEN Clubu za tłumaczenia literatury polskiej na angielski.